

Hier, in het natuurreservaat Kampinasche Heide nabij Oisterwijk, zien we het zwak golvende landschap dat karakteristiek is voor grote delen van Noord-Brabant. Tussen het geelbruine buntgras staan hier en daar wat vliegden-
nen. Op de droge plekken groeit struik-
heide en waar het vochtiger is gedijt
dopheide. Dichter bij het vennetje zie je
ook pijpestrootje. De groene plekken op
de voorgrond zijn bladmossen.

Van vennetjes zoals hier rechts op de foto vinden we er tientallen op de Kampinasche Heide. Het zijn uitblazings-
gaten in het dekzand; 'deflatiekommen'
heten ze in het jargon. Ze ontstonden
doordat de zandgronden in de koudste
fasen van de jongste ijstijd, toen er hier
nog weinig vegetatie was, verstoven.
Het ven is niets anders dan een kom-
metje dat door uitblazing van dat dek-
landschap is gevormd en zich heeft
gevuld met regenwater.

Dat het water niet wegzakt in de bodem,
is te danken aan de zogeheten podzol-
bodem, die zich vanaf circa tienduizend
jaar geleden, bij het begin van het Holo-
ceen, begon te vormen. Het klimaat
werd toen warmer, er begon zich
vegetatie te vestigen en de verstui-
ving van het gebied nam af. De podzolen
ontstonden doordat humus en mineralen
als ijzer en mangaan zich ophoopten in

de bovenste decimeters van de bodem,
en vervolgens met het regenwater naar
beneden werden gevoerd. Daar sloeg het
spul neer en vormde een lucht- en water-
dichte laag in de ondergrond. Als je hier
graaft, vind je op een paar decimeter
diepte die soms pikzwart verkleurde
humus- en ijzerlagen. Deze voorkomen
dat het oppervlaktewater in contact
komt met het dieper gelegen grondwater
en het ven als een afvoerputje
leegstroomt.

In de loop van het Holoceen is de mens
dit gebied gaat ontginnen. Zo zijn er
akkers aangelegd en is er vanaf de Mid-
deleeuwen boekweit verbouwd. Dat
heeft de vegetatie verstoord, waardoor de
grond hier en daar weer in beweging is
gekomen. Op de foto zien we daarvan de
sporen: op de voorgrond liggen dunne
plekjes stuifzand op het dekzand. Iets
dergelijks zie je ook wel op de Veluwe.
Door de ontginning en de ontstane
stuifzandheuveltjes is het gebied hier
weer wat reliëfrijker geworden.
De meeste Brabantse vennen zijn
hooguit enkele meters diep. In het
regenwater waarmee ze zijn gevuld,
komen van nature weinig voedingsstof-
fen voor. Dat veranderde door de ver-
zuring en de bemesting van omliggende
gronden. Inmiddels zit er behoorlijk wat
stikstof, fosfaat en sulfaat in het water,
en dat trekt onder meer oevervegetatie
aan die eigenlijk niet thuishoort in het
gebied. Om die 'exoten' uit te bannen,
zijn er natuurontwikkelingsprojecten
gaande om de bodem van de vennen af
te graven en het water weer voedselarm
te maken.

Eduard Koster is hoogleraar geomorfologie aan de
Universiteit Utrecht. Interview: Mark Traa.

Foto Natura/Flip de Nooyer